

T.C.
SAYIŞTAY BAŐKANLIĐI

Bu eviri INTOSAI (Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Organizasyonu) tarafından yayımlanan Uluslararası Devlet Denetimi Dergisinde yer alan ‘‘The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts’’ adlı dkmandan Sayıştay Denetçi Yardımcısı Adayı Gonca İstanbulluoğlu tarafından yapılmıŐtır.

Kasım 2005
ANKARA

Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi

Önsöz

Yaklaşık çeyrek asır önce Ekim 1977'de, Lima (Peru)'da IX. INCOSAI' de Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi delegelerin övgü ve takdirleriyle benimsendiğinde, dünya çapında başarılar elde edeceğine dair büyük umutlar vardı ancak hiçbir kesinlik yoktu.

O zamandan bu yana, Lima Deklarasyonu'nun uygulanması deneyimleri, en yüksek beklentileri bile aştı ve her bir ülkenin mevcut genel çerçevesi içinde, hükümet denetiminin gelişimini ne kadar kararlılıkla etkilediğini kanıtladı. Lima Deklarasyonu, ait oldukları bölgeden, kaydettikleri ilerlemeden, hükümet sistemiyle nasıl bütünleştiklerinden veya nasıl organize olduklarından bağımsız olarak INTOSAI' ye üye tüm Yüksek Denetleme Kurumları için aynı ölçüde anlamlıdır.

Deklarasyonun başarısı, her şeyden önce devlet denetimine ilişkin her amaç ve konuyu içeren kapsamlı bir listeye sahip olması gerçeğine ve aynı zamanda belirgin ve açık kalarak, dikkatin temel noktalardan kaymamasını sağlayan yalın diliyle kullanımının kolay olmasına bağlıdır.

Lima Deklarasyonu'nun ana amacı bağımsız devlet denetimini hayata geçirmektir. Bu seviyeye gelemeyen bir Yüksek Denetleme Kurumu, standartları sağlayamamaktadır. Bu nedenle Yüksek Denetleme Kurumlarının bağımsızlığı konusunun INTOSAI topluluğunda sürekli tartışılan bir konu olmaya devam etmesi şaşırtıcı değildir. Ancak, Lima Deklarasyonu'nun talepleri bir Yüksek Denetleme Kurumu'nun sadece bağımsızlığını kazanmasıyla karşılanmamaktadır; bu bağımsızlığın aynı zamanda mevzuata da geçirilmesi gerekmektedir. Ancak, bunun için, kanun tarafından korunan iyi çalışan kurumlar mevcut olmalıdır. Bu kurumlar ise ancak hukukun üstünlüğüne dayanan bir demokrasi düzeninde bulunabilir.

Bu nedenle, hukukun üstünlüğü ve demokrasi, gerçekte bağımsız devlet denetimi için gerekli terimler ve aynı zamanda Lima Deklarasyonu'nun dayandığı sütunlardır. Deklarasyonun içerdiği ilkeler zamandan bağımsız ve temel olma özelliklerini ilk ortaya atıldıkları yıllardan beri korumuş önemli değerlerdir. Deklarasyonun 20 yıldan fazla bir zaman sonra yeniden yayımlanmasına karar verilmiş olması gerçeği aslında kalitesine ve yazarlarının ileri görüşlü ruhuna tanıklık etmektedir.

Haklı olarak devlet denetiminin Magna Carta' sı olarak görülen bu temel metnin büyük önemini anlayarak, Lima Deklarasyonunun yeni versiyonunun yayımlanmasındaki katkılarından dolayı Uluslararası Devlet Denetimi Dergisi'ne teşekkürlerimizi sunuyoruz. Artık biliyoruz ki, Lima Deklarasyonu gelecekte yayılmaya devam edecektir. Bu yüksek ideallere ulaşmak hepimiz için devamlı bir öncelik olmaktadır.

Viyana, 1998 Sonbaharı

Dr.Franz Fiedler

INTOSAI Genel Sekreteri

Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi

Giriş

Lima’da toplanan IX. Uluslararası Yüksek Denetleme Kurumları Örgütü (INTOSAI) Kongresi;

-Kamu kaynaklarının düzenli ve verimli kullanımı, kamu maliyesinin düzgün yönetimi ve sorumlu otoritelerin kararlarının etkililiği için gerekli önkoşullardan birini oluşturduğundan,

-Bu amaca ulaşmak için, her bir ülkenin, bağımsızlığı kanunla güvence altına alınmış bir Yüksek Denetleme Kurumu olmasının zorunluluğu nedeniyle,

-Devletin faaliyetlerini sosyal ve ekonomik sektörlerde genişletmesi ve böylece geleneksel mali sistemin sınırlarının ötesinde faaliyette bulunmasıyla, bu tür kurumlar daha da gerekli hale geldiğinden,

-Kamu kaynaklarının düzgün ve etkin kullanımı, sağlam mali yönetimin gelişimi, idari faaliyetlerin düzgün yürütülmesi ve kamu otoritelerine ve kamuoyuna objektif raporların yayınlanması yoluyla bilginin aktarımı gibi denetimin spesifik amaçları, devletin Birleşmiş Milletler’ in amaçlarına ulaşmada istikrarı ve gelişimi için gerekli olduğundan,

-Önceki INTOSAI Kongrelerinde, tüm üye ülkeler tarafından verilmesi onaylanan önergeler genel meclislerde kabul edildiğinden,

“Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi” adı verilen dokümanın yayınlanmasına ve dağıtılmasına **karar vermiştir**.

I. Genel

Bölüm 1. Denetimin Amacı

Kamu kaynaklarının yönetimi bir güveni temsil ettiğinden, denetim kavramı ve denetimin kuruluşu kamu mali yönetiminden ayrı düşünülemez. Denetimin kendisi bir amaç değildir ancak; hesap vermekle yükümlü olanların sorumluluğu kabul etmelerini sağlamak, tazmin ettirebilmek veya benzer ihlalleri engellemek veya en azından güçlendirmek için girişimde bulunmak amacıyla; kabul edilen standartlardan sapmaları ve mali yönetimde kanunilik, verimlilik, etkililik ve tutumluluk ilkelerindeki ihlalleri her bir durum için, düzenleyici eylemleri hayata geçirmeyi mümkün kılacak kadar erken bir zamanda ortaya çıkarmayı amaçlayan düzenleyici bir sistemin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Bölüm 2. Harcama Öncesi Denetim Ve Harcama Sonrası Denetim

1. Harcama öncesi denetim, idari ve mali faaliyetlerin eylemden önce incelenmesini ifade eder, harcama sonrası denetim ise eylemden sonra incelenmesini ifade eder.
2. Etkin harcama öncesi denetim, devlete emanet edilmiş kamu kaynaklarının güçlü yönetimi için vazgeçilmezdir. Harcama öncesi denetim Yüksek Denetleme Kurumu veya diğer denetim kurumlarınca yürütülebilir.
3. Yüksek Denetleme Kurumu'nun harcama öncesi denetimi, hasarı oluşmadan önce engelleyebilme avantajına sahiptir, ancak büyük miktarda iş yükü yaratma ve kamu hukukunda sorumlulukları bulanıklaştırma gibi dezavantajları vardır. Yüksek Denetleme Kurumu'nun harcama sonrası denetimi, hesap vermekle yükümlülerin sorumluluklarını vurgular, yol açılan hasarın tazminini sağlayabilir ve ihlallerin tekrarlanmasını engelleyebilir.
4. Bir Yüksek Denetleme Kurumu'nun ön denetim yapıp yapmayacağını, her bir ülkenin hukuki durumu, koşul ve gereksinimleri belirler. Harcama sonrası denetim, harcama öncesi denetim yapıp yapmamasından bağımsız olarak, her Yüksek Denetleme Kurumu'nun vazgeçilmez bir görevidir.

Bölüm 3. İç Denetim Ve Dış Denetim

1. İç denetim birimleri, bakanlık ve kurumların içinde kurulurken; dış denetim birimleri, denetlenecek kurumların kurumsal yapılarının bir parçası değildir. Yüksek Denetleme Kurumları dış denetim birimleridir.
2. İç denetim birimlerinin, kuruldukları bakanlıktaki üst düzey yöneticinin astı olması gerekir. Öte yandan, kendi özel kurumsal yapısı içinde, işlevsel ve kurumsal olabildiğince bağımsız olmalıdırlar.
3. Dış denetçi olarak Yüksek Denetleme Kurumları iç denetimin etkinliğini değerlendirmekle görevlidir. İç denetimin etkin olduğu hükmüne varılırsa, Yüksek Denetleme Kurumu'nun genel denetim yetkisi saklı kalmak koşuluyla, Yüksek Denetleme Kurumu ve iç denetim arasında en uygun görev dağılımı veya tayinine ve işbirliğine ulaşmak için çaba sarf edilmelidir.

Bölüm 4. Kanunilik Denetimi, Düzenlilik Denetimi Ve Performans Denetimi

1. Yüksek Denetleme Kurumları'nın geleneksel görevi, mali yönetimin ve muhasebenin kanuniliği ve düzenliliğini denetlemektir.
2. Bu çeşit denetim önemini korumakla beraber, performans denetimi denilen, kamu yönetiminin performansını, tutumluluğunu, verimliliğini ve etkililiğini incelemeye odaklanmış, bir başka önemli denetim şekli vardır. Performans denetimi yalnızca spesifik mali faaliyetleri değil, hem örgütsel hem de idari sistemleri kapsayacak şekilde tüm hükümet faaliyetlerini içerir.
3. Yüksek Denetleme Kurumları'nın denetim amaçları olan mali yönetimin kanuniliği, düzenliliği, tutumluluğu ve etkililiği, temelde eşit öneme sahiptir. Ancak her bir durum için öncelikleri belirlemek Yüksek Denetleme Kurumları'nın elindedir.

II. Bağımsızlık

Bölüm 5. Yüksek Denetleme Kurumları'nın Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetleme Kurumları yalnızca denetlenen kurumdan bağımsız olduklarında ve dış etkilere karşı korunduklarında görevlerini nesnel ve etkili bir şekilde yerine getirebilirler.
2. Her ne kadar devlet kurumları, bir bütün olarak devletin parçaları olduklarından tamamen bağımsız olmasalar da, Yüksek Denetleme Kurumları görevlerini gerçekleştirmenin gereği olan fonksiyonel ve örgütsel bağımsızlığa sahip olmalıdırlar.
3. Yüksek Denetleme Kurumları'nın kurulması ve gerekli derecedeki bağımsızlıkları Anayasa' da öngörülmele birlikte detaylar kanunla düzenlenebilir. Özellikle, Yüksek Denetleme Kurumları'nın bağımsızlığına ve denetim yetkisine yapılacak müdahalelere karşı bir üst mahkemece yeterli hukuki koruma sağlanmalıdır.

Bölüm 6. Yüksek Denetleme Kurumları Üye Ve Denetçilerinin Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetleme Kurumları'nın bağımsızlığı, çalışanlarının bağımsızlığına ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Üyeler, Yüksek Denetleme Kurumu adına karar vermek zorunda olan ve üçüncü kişilere karşı bu karardan sorumlu olan, yani, bir karar verme organının üyeleri veya bir başkan altında yapılanan Yüksek Denetleme Kurumları'nın başındaki kişiler olarak tanımlanabilir.
2. Üyelerin bağımsızlığı, Anayasa' yla güvence altına alınmış olmalıdır. Özellikle, kurumdan azledilme prosedürleri de Anayasa' da yer almalı ve üyelerin bağımsızlığını zedelememelidir. Üyelerin atanma ve azledilme usulleri her ülkenin kendi anayasal yapısına bağlıdır.
3. Yüksek Denetleme Kurumları personeli, profesyonel kariyerlerinde, denetlenen kurumlardan etkilenmemeli ve bu tür kurumlara bağımlı olmamalıdır.

Bölüm 7. Yüksek Denetleme Kurumları'nın Mali Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetleme Kurumları, görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak mali araçlarla donatılmış olmalıdır.
2. Gerektiğinde, Yüksek Denetleme Kurumları, gerekli mali araçlar için, ulusal bütçe konusunda karar veren kamu organına doğrudan başvurmaya yetkili kılınmalıdırlar.
3. Yüksek Denetleme Kurumları, kendilerine ayrı bir bütçe başlığı altında ayrılmış bulunan fonları uygun gördükleri biçimde kullanmaya yetkili kılınmalıdırlar.

III. Parlamentoyla, Hükümetle Ve Yönetimle İlişkiler

Bölüm 8. Parlamentoyla İlişkiler

Yüksek Denetleme Kurumları'nın Anayasa ve kanunla sağlanan bağımsızlıkları, parlamentonun temsilcisi gibi hareket ettiklerinde ve onun talimatları doğrultusunda denetim yaptıklarında bile, çok yüksek bir derecede insiyatif ve özerklik sağlar. Yüksek Denetleme Kurumları ve parlamentolar arasındaki ilişki, her ülkenin koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda Anayasada öngörülmüş olmalıdır.

Bölüm 9. Hükümet Ve Yönetimle İlişkiler

Yüksek Denetleme Kurumları hükümetin, onun idari otoritelerinin ve diğer alt kuruluşların faaliyetlerini denetler. Ancak bu, hükümetin hiyerarşik anlamda Yüksek Denetleme Kurumu'nun altında olduğu anlamına gelmez. Özellikle, hükümet eylemlerinden ve ihmallerinden tek başına ve tamamen sorumludur ve denetim sonuçlarına-- bu denetim sonuçları hukuki anlamda geçerli ve uygulanabilir hükümler olarak verilmedikçe-- ve Yüksek Denetleme Kurumu uzmanlarının görüşlerine referans göstererek kendisini temize çıkaramaz.

IV. Yüksek Denetleme Kurumları'nın Yetkileri

Bölüm 10. İnceleme Yetkisi

1. Yüksek Denetleme Kurumları, mali yönetimle ilgili tüm kayıt ve belgelere erişebilmeli ve Yüksek Denetleme Kurumu'nca gerekli görülen herhangi bir bilgiyi sözlü veya yazılı olarak talep etme yetkisine sahip olmalıdır.
2. Her bir denetim için, Yüksek Denetleme Kurumu, denetimi denetlenecek kurumda mı yoksa Yüksek Denetleme Kurumu'nda mı yürütmenin daha uygun olacağına karar vermelidir.
3. Bilginin temin edileceği veya belgelerin ve mali çizelgeleri de içeren diğer kayıtların Yüksek Denetleme Kurumu'na teslimiyle ilgili süre sınırlarını kanun veya Yüksek Denetleme Kurumu (her bir ayrı durum için) belirlemelidir.

Bölüm 11. Sayıştay Denetim Sonuçlarının İzlenmesi

1. Denetlenen kurumlar, Yüksek Denetleme Kurumu'nun denetim sonuçları hakkında genellikle kanun tarafından belirlenen veya özel olarak Yüksek Denetleme Kurumu'nca belirlenen bir zaman dilimi içinde açıklamada bulunmalı ve denetim sonuçları doğrultusunda alınan önlemleri belirtmelidir.
2. Yüksek Denetleme Kurumu'nun denetim sonuçları hukuki olarak geçerli ve uygulanabilir hükümler olarak verilmediği ölçüde; Yüksek Denetleme Kurumu gerekli önlemleri almakla sorumlu olan otoriteye yaklaşmaya ve hesap vermekle yükümlü olanları sorumluluğu kabul etmeye zorlamaya yetkili kılınmalıdır.

Bölüm 12. Uzman Görüşleri Ve Danışma Hakkı

1. Yüksek Denetleme Kurumları gerektiğinde, parlamento ve hükümete, kanun tasarıları ve mali düzenlemeler hakkındaki yorumlarını da içeren, uzman görüşleri formunda profesyonel bilgilerini sunabilirler. İdari otoriteler bu tür uzman görüşlerini kabul veya reddetmenin tüm sorumluluğunu üzerine almalı ve ayrıca bu ilave görev Yüksek Denetleme Kurumu'nun gelecek denetim sonuçlarının önceden açıklamasına neden olmamalı ve denetimin etkinliğini engellememelidir.
2. Uygun ve olabildiğince bir örnek muhasebe yöntemleri için yapılan düzenlemeler, Yüksek Denetleme Kurumu ile anlaşılardan uygulanmamalıdır.

V. Denetim Metotları, Denetçiler, Deneyimlerin Uluslararası Değiş Tokuşu

Bölüm 13. Denetim Metot Ve Usulleri

1. Yüksek Denetleme Kurumları, kendi belirledikleri bir program doğrultusunda denetim yapmalıdırlar. Belirli kamu organlarının özel bir denetim talep etme hakları saklı kalmalıdır.
2. Bir denetim nadiren her şeyi içerebildiğinden, Yüksek Denetleme Kurumları kural olarak örnekleme yaklaşımını kullanmayı gerekli görecektir. Ancak, örnekler, verili bir model temel alınarak seçilmeli ve mali yönetimin kalitesi ve düzenliliği hakkında hüküm vermeye olanak tanıyacak kadar yeterli miktarda olmalıdır.
3. Denetim metotları, her zaman mali yönetimle ilgili bilim ve teknolojiye ilerlemelere adapte edilmelidir.
4. Yüksek Denetleme Kurumu'nun, denetçilerine yardım amacıyla denetim el kitapları hazırlaması uygundur.

Bölüm 14. Denetçiler

1. Yüksek Denetleme Kurumları'nın üye ve denetçileri, görevlerini tam anlamıyla yerine getirmek için gereken nitelik ve ahlaka sahip olmalıdırlar.
2. Yüksek Denetleme Kurumları'na denetçi alımında, ortalama üstü bilgi ve yeteneğe ve yeterli profesyonel deneyime gerekli önem verilmelidir.
3. Tüm Yüksek Denetleme Kurumu denetçi ve üyelerinin teorik ve pratik profesyonel gelişmelerinin, kurum içi eğitimler, üniversite ve uluslararası programlar yoluyla ilerlemesine özel dikkat gösterilmelidir. Bu tür bir gelişim tüm olası mali ve kurumsal araçlarla teşvik edilmelidir. Profesyonel gelişim, geleneksel hukuk, ekonomi ve muhasebe bilgisi sisteminin ötesine geçmeli ve elektronik bilgi işleme gibi diğer işletme yönetimi tekniklerini de içermelidir.
4. Denetçilerin üstün kalitesini sağlamak için, ücretler bu tür bir görevin özel gereklerine yaraşır olmalıdır.

Bölüm 15. Deneyimlerin Uluslararası Değiş Tokuşu

1. Düşünce ve deneyimlerin Uluslararası Yüksek Denetleme Kurumları örgütü (INTOSAI) içerisinde değiş tokuşu, Yüksek Denetleme Kurumları'nın görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmada etkili bir yoldur.
2. Bu amaç şimdiye kadar kongreler, Birleşmiş Milletler ve diğer kuruluşlarca ortaklaşa düzenlenen eğitim seminerleri, bölgesel çalışma grupları ve profesyonel dergi yayıncılığıyla gerçekleştirilmiştir.
3. İstenen, bu çaba ve faaliyetlerin genişletilmesi ve artırılmasıdır. Mukayeseli hukuk üzerine kurulu hükümet denetiminde, ortak tek bir terminolojinin gelişimi birincil önemdedir.

VI. Raporlama

Bölüm 16. Parlamento ve Kamuoyuna Rapor Verme

1. Yüksek Denetleme Kurumu, Anayasa tarafından, denetim sonuçlarını yıllık olarak ve bağımsız bir şekilde Parlamento ya da başka herhangi bir kamu kurumuna rapor vermeye yetkili ve mecbur kılınmalıdır; bu raporlar yayımlanmalıdır. Bu, muazzam bir dağıtım ve tartışmayı sağlamalı ve Yüksek Denetleme Kurumu'nun denetim sonuçlarının uygulanması için fırsatları artırmalıdır.
2. Yüksek Denetleme Kurumu, yıl içinde özel anlam ve öneme sahip denetim sonuçlarını raporlamakla da yetkilendirilmelidir.
3. Genel olarak, yıllık rapor Yüksek Denetleme Kurumu'nun bütün faaliyetlerini kapsamalıdır. Yüksek Denetleme Kurumu, ancak korunmaya değer veya kanun tarafından korunan çıkarlar için içine girdiğinde, bu çıkarlar ile sırları açıklamanın kazancı arasında dikkatlice karar vermelidir.

Bölüm 17. Raporlama Metodu

1. Raporlar, gerçekleri ve değerlendirmelerini; nesnel, sade bir şekilde ve özülle sınırlı olarak sunulmalıdır. Raporun dili kesin ve anlaşılması kolay olmalıdır.
2. Yüksek Denetleme Kurumu, denetim sonuçlarında, denetlenen kurumların bakış açısını da göz önünde bulundurmalıdır.

VII. Yüksek Denetleme Kurumları'nın Denetim Yetkileri

Bölüm 18. Denetim Yetkisinin Anayasal Temeli, Kamu Mali Yönetiminin Denetimi

1. Yüksek Denetleme Kurumları'nın temel denetim yetkileri Anayasa'da ifade edilmelidir, detaylar kanunla düzenlenebilir.
2. Yüksek Denetleme Kurumu'nun denetim yetkisinin asıl unsurları her ülkenin kendi koşullarına ve ihtiyaçlarına bağlıdır.
3. Ulusal bütçeye yansıtılıp yansıtılmadığından veya nasıl yansıtıldığından bağımsız olarak tüm kamu mali faaliyetleri Yüksek Denetleme Kurumu denetimine tabi olmalıdır. Mali yönetimle ilgili bölümlerin ulusal bütçenin dışında tutulması, bu bölümlerin Yüksek Denetleme Kurumu denetiminden muaf olması sonucunu doğurmamalıdır.
4. Yüksek Denetleme Kurumları, denetimi aracılığıyla, mümkün olduğunca basit ve açık olan, net bir şekilde belirlenen bir bütçe sınıflandırması ve muhasebe sistemine önyak olmalıdır.

Bölüm 19. Yurtdışındaki Kamu Otoritelerinin Ve Diğer Kurumların Denetimi

Genel bir kural olarak, yurtdışında kurulan kamu otoriteleri ve diğer kurumlar da Yüksek Denetleme Kurumu'nca denetlenmelidir. Bu kurumların denetlenmesinde, uluslararası hukukun öngördüğü sınırlamalara gerekli özen gösterilmeli, uluslararası hukukun gelişmesiyle paralel olarak bu sınırlamalar meşrulaştığında kaldırılmalıdır.

Bölüm 20. Vergi Denetimi

1. Yüksek Denetleme Kurumları, verginin olabildiğince geniş bir şekilde toplanmasının denetimi ve bunu yaparken bireysel vergi dosyalarını inceleme yetkisiyle donatılmalıdır.
2. Vergi denetimleri temelde kanunilik ve düzenlilik denetimidir, ancak vergi kanunlarının uygulanmasının denetiminde, Yüksek Denetleme Kurumları, vergi toplama sistemini ve etkililiğini, hasılat hedefine ulaşılmasını da incelemeli ve eğer uygunsa, ilerlemeleri yasa yapan organa sunmalıdır.

Bölüm 21. Kamu Sözleşmeleri Ve Kamu Çalışmaları

1. Kamu otoritelerince sözleşmelere ve kamu çalışmalarına bir hayli çok kaynağın harcanması, kullanılan kaynakların oldukça etraflı bir denetimini gerekli kılar.
2. Kamu ihaleleri fiyat ve kalite bakımından en iyi teklifi alabilmek için en uygun prosedürdür. Kamu tekliflerine gidilmediğinde Yüksek Denetleme Kurumu bunun nedenlerini belirlemelidir.
3. Kamu çalışmalarının denetiminde, Yüksek Denetleme Kurumları bu tür çalışmaların yönetiminin düzenlenmesi için uygun standartların gelişimini teşvik etmelidir.
4. Kamu çalışmalarının denetimi sadece ödemelerin düzenliliği değil, aynı zamanda yapı yönetiminin verimliliğini ve yapı çalışmalarının niteliğini de içermelidir.

Bölüm 22. Elektronik Veri İşleme Araçlarının Denetimi

Elektronik veri işleme araçlarına harcanan oldukça fazla kaynak da uygun denetimi gerektirir. Bu tür denetim sistem tabanlı olmalı ve gereklerin planlanması; veri işleme araçlarının tutumlu kullanımı; yeterli uzmanlığa sahip, tercihen denetlenen kurum içerisinde personelin kullanılması, kötüye kullanımın engellenmesi ve üretilen bilginin kullanılabilirliği gibi öğeleri içerir.

Bölüm 23. Kamu Şirketleri

1. Devletin ekonomik faaliyetlerindeki gelişme sıklıkla, özel hukuka tabi teşebbüsler kurulması sonucunu doğurur. Bu teşebbüsler, önemli ölçüde devlet katılımı içeriyorsa, özellikle devlet çoğunluğa sahipse veya üzerinde hakim etkiye sahipse, Yüksek Denetleme Kurumu denetimine tabi olmalıdır.

2. Bu tür denetimlerin harcama sonrası denetim olarak yürütülmesi ve tutumluluk, verimlilik etkililik konularına dikkat çekmesi gerekir.

3. Bu tür teşebbüslerle ilgili Parlamento'ya ve kamuoyuna sunulan raporlar, endüstriyel ve ticari sırların korunması için gerekli sınırlamalara uymalıdır.

Bölüm 24. Sübvansiyon Edilen Kurumların Denetimi

1. Yüksek Denetleme Kurumları kamu kaynaklarıyla sağlanan sübvansiyonların kullanımını denetlemekle yetkilendirilmelidir.

2. Sübvansiyon miktarı fazla olduğunda, ya sübvansiyon miktarının kendisi ya da Sübvansiyon edilen kurumun hasılatı veya sermayesi yüksek olduğunda, gerekirse denetim Sübvansiyon edilen kurumun tüm mali yönetimini kapsayacak şekilde genişletilebilir.

3. Sübvansiyonun kötüye kullanımı geri ödemeyi gerektirmelidir.

Bölüm 25. Uluslararası Ve Uluslararası Organizasyonların Denetimi

1. Harcamaları üye ülkelerin katkılarıyla karşılanan uluslararası ve uluslararası organizasyonlar, her bir ülkedeki gibi dış bağımsız denetime tabi olmalıdırlar.

2. Bu tür denetimler kullanılan kaynak miktarını ve bu kurumların görevlerini hesaba katmak zorunda olsalar da, üye ülkeler Yüksek Denetleme Kurumları'nca yürütülen denetimlerde takip edilen prensiplere benzer şekilde yürütülmelidir.

3. Bu tür denetimlerin bağımsızlığını sağlamak için, dış denetim kurumunun üyeleri temelde Yüksek Denetleme Kurumu'nca atanmalıdır.